

Schets van het besluitvormingsproces transitie pensioenfondsen

Aanleidingen voor de discussie over de toekomstbestendigheid van een pensioenfonds zijn divers. Bijvoorbeeld: de uitvoeringsovereenkomst wordt door de werkgever opgezegd, het fonds is zo klein dat er zelfstandig geen redelijke toekomst meer is, het blijkt onmogelijk nog voldoende gekwalificeerde bestuurders te vinden, etc.

Voor een Vereniging van gepensioneerden is het belangrijk niet de formele en definitieve besluitvorming af te wachten, maar in een zo vroeg mogelijk stadium in dit proces betrokken te worden, bij voorkeur bij de start.

1. Voor de besluitvorming om het fonds voort te zetten of elders onder te brengen, is het noodzakelijk een sterkte/zwakte- analyse te maken.

Aandachtspunten hiervoor zijn in ieder geval:

- Vermogen van het fonds
- Verhouding gepensioneerden, deelnemers en slapers en hun looptijd binnen het fonds
- Beleidsdekkingsgraad alsook de actuele dekkingsgraad;
- Kosten van de organisatie;
- Beleggingsbeleid en kosten beleggingen;
- Governance.

2. Vervolgens is een belangrijk besluit: wie neemt en wanneer deel aan het besluitvormingsproces?

In de Pensioenwet is geen directe rol voor de gepensioneerden opgenomen.

Wel hebben de gepensioneerden vertegenwoordigers in het

Bestuur/Belanghebbendenorgaan/Verantwoordingsorgaan.

Er is in de wet regelgeving vastgelegd met betrekking tot instemmings- of adviesbevoegdheden van deze organen.

De grootste invloed wordt vaak echter uitgeoefend door de sociale partners, werkgever, vakverenigingen c.q. ondernemingsraad.

Daarnaast speelt ook de Raad van Toezicht/Visitatiecommissie een rol.

Gebruikelijk wordt bij de start een werkgroep ingesteld.

Op zijn minst zou met alle genoemde partijen gesproken moeten worden over het tijdspad en de momenten waarop de onderscheiden partijen daarin betrokken zullen worden. Zoals gezegd, voor de gepensioneerden is een zo vroeg mogelijke deelname hieraan belangrijk, bij voorkeur bij de start van de werkgroep.

Ter ondersteuning van de werkzaamheden is het gebruikelijk daarin deskundigen te betrekken, dit vereist een speciale expertise.

In iedere fase van het besluitvormingsproces hebben naast het Bestuur de Raad van Toezicht en het Belanghebbendenorgaan/ Verantwoordingsorgaan wettelijke bevoegdheden, de belangrijkste zijn:

- **Raad van Toezicht:** (per 1.9.2018 verplicht bij fondsen > 1 miljard) “toezien op evenwichtige belangenafweging en adequate risicobeheersing door het Bestuur”; de RvT heeft o.a. *goedkeuringsrecht* op liquidatie, fusie of splitsing

van het fonds. Zie voor de volledige opsomming art. 104, leden 1 t/m 7 van de Pensioenwet.

- **Visitatiecommissie:** (fondsen onder de 1 miljard): toezien op evenwichtige belangenafweging en adequate risicobeheersing door bestuur; heeft geen goedkeuringsrecht zoals de RvT. Zie art. 104 lid 8 van de Pensioenwet.
- **Belanghebbendenorgaan** (bij onafhankelijk Bestuursmodel): o.a. Adviesrecht inzake sluiten, wijzigen of beëindigen van de uitvoeringsovereenkomst. *Goedkeuringsrecht* over voorgenomen besluiten o.a. ten aanzien van gehele of gedeeltelijke overgang verplichtingen fonds, liquidatie, fusie of splitsing, samenvoeging pensioenfondsen.
Het advies moet zo tijdig worden gevraagd dat het nog wezenlijke invloed kan hebben op de besluitvorming. Zie voor een volledige opsomming art. 115c van de Pensioenwet. Voor de uitoefening van het adviesrecht staat beroep open bij de Ondernemingskamer van het Hof in Amsterdam, o.a. als het besluit van het bestuur niet in overeenstemming is met het advies (art. 217 Pensioenwet).
- **Verantwoordingsorgaan** (bij paritair of gemengd Bestuur): o.a. adviesrecht inzake sluiten, wijzigen of beëindigen van de uitvoeringsovereenkomst, overdracht verplichtingen van het fonds, liquidatie, fusie of splitsing, omzetten fonds in een andere rechtsvorm, samenvoeging van fondsen.

Het advies moet zo tijdig gevraagd worden dat het nog wezenlijke invloed kan hebben op de besluitvorming. Het Verantwoordingsorgaan heeft anders dan het Belanghebbendenorgaan geen goedkeuringsrecht. Voor de uitoefening van het adviesrecht staat beroep open bij de Ondernemingskamer van het Hof in Amsterdam, o.a. als het besluit van het bestuur niet in overeenstemming is met het advies (art. 217 Pensioenwet).

Ook moet door het bestuur van het fonds aan de **deelnemers** (waaronder de gepensioneerden) cfm de fact sheet d.d. 20.08.2013 van DNB **volledig inzicht geboden worden in de gevolgen van de (uiteindelijke) beleidskeuze**.

3. Wat is het eindbeeld waar het besluitvormingsproces toe moet leiden?
Het is belangrijk dat daarover voor de aanvang van het keuzeprocess overeenstemming tussen de deelnemers bestaat.
Het zal ertoe bijdragen dat “ongelukken onderweg” uitblijven en dat steeds goed “getrechterd” wordt naar de besluitvorming.

Mogelijke criteria:

- Waarborgen bestaande aanspraken van gepensioneerden en zo mogelijk indexering;
 - Ten minste gelijkblijvende uitvoeringskosten, zo mogelijk vermindering; idem flexibiliteit en kwaliteit;
 - Tenminste gelijkblijvende kosten van vermogensbeheer, zo mogelijk vermindering;
 - Behoud kwaliteit Governance;
 - Behoud medebeslissingsrecht van gepensioneerden
 - Behoud eigen gezicht onderneming/instelling
4. Het onderzoek naar de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds zal in het begin zo open en breed mogelijk moeten zijn. Op het moment zijn er naast het doorgaan als gesloten fonds twee tendenties zichtbaar: de overgang naar een APF-single client en naar bedrijfstakpensioenfondsen.
Dat neemt overigens niet weg dat ieder fonds een andere positie inneemt.

5. Op dit moment zijn er de volgende mogelijkheden:

- APF, single-client, multi-client
(voor een goede beschrijving wat een APF is zie Tijdschrift voor Pensioenvraagstukken 2016, 32).
Op dit ogenblik zijn er 7 APF'n actief, waarvan er 5 geïnitieerd zijn door verzekeraars, één door een bedrijfstakpensioenfonds (PGGM > Volo) en één door een Ondernemingspensioenfonds (Unilever).
Door NN: De Nationale APF, door ASR Het Nederlandse Pensioenfonds, verder Centraal Beheer APF en Delta Lloyd APF en Aegons Stap APF.
- Bedrijfstakpensioenfonds.
Op het ogenblik zijn met name als APF in de markt het pensioenfonds van de Grafische Industrie(PGB) en dat van de omroepen(PNO)
- België-route (vooral van belang voor multinationale ondernemingen die ook een pensioenfonds in België hebben).
Overigens geldt in de hele Europese Unie het beginsel van vrijheid van verkeer van kapitaal en diensten, zodat ook vestiging in andere landen voor een overgang in theorie in aanmerking zou kunnen komen
- Verzekeraars (lijken bereid indexering te garanderen bij goede dekkinggraad)
- Als gesloten fonds voortbestaan.

Daarnaast is er nog de mogelijkheid tot zogenaamde carve-out.

Daarmee wordt bedoeld dat bij een overgang naar een ander fonds voor de verschillende populaties een verschillende oplossing wordt getroffen.

DNB stelt zich hierbij op het standpunt dat een separatie van alleen

gepensioneerden niet is toegestaan, ook slapers moeten dan mee overgaan.

DNB ziet liever een integrale oplossing voor alle belanghebbenden van het fonds.

Aan de betrokken marktpartijen zal offerte moeten worden gevraagd voor een mogelijke overgang. Soms zal het voor de hand liggen dit niet tegelijkertijd aan alle marktpartijen te verzoeken, maar bv. eerst aan de relevante bedrijfstakpensioenfonds.

6. Na een eerste ronde van het selecteren van offertes is het goed de gebruikte criteria te heroverwegen en tot aanpuntiging/aanvulling/vermindering over te gaan.

Immers in de loop van de verkenningen leert het fonds zijn marktpositie beter kennen, zowel ten positieve als ten negatieve.

Wellicht zijn alsdan de volgende criteria relevant:

- Zekerheid aanspraken en indexatie, althans het bepalen van realistische risico's
- Aantrekkelijke pricing en kostenefficiëntie bij de uitvoering, daarbij inbegrepen de optie om de uitvoering uit te besteden
- Overige uitvoeringsaspecten, o.a. continuïteit, service en exit-condities;
- Invloed op beleid belanghebbenden;
- Mogelijke financiële bijdrage werkgever en condities daarvoor;
- Investment-policy en kosten, met als notie dat in een multi-client situatie de kosten in zijn geheel worden gedeeld.

7. Tijdens het keuzeprocess blijft van groot belang het verzamelen van informatie omtrent de criteria bij concurrerende fondsen en instellingen, de pensioen "markt" is nog volop in beweging en de ontwikkelingen zijn nog niet uitgekristalliseerd. Zie ook

circulaire DNB dd. 20 augustus 2013 "Krimpemde en gesloten fondsen" en circulaire DNB d.d. mei 2014 over "Liquidatie Pensioenfonds".

8. Eindselectie keuze: onderhandelingen precieze condities verkozen fonds of verzekeraar, in het geval van keuze voor een APF ook aandacht besteden aan de vraag op welke basis een eventuele uittreding uit het APF wordt geregeld en met name hoe die mogelijke uittreding zal worden gefinancierd. *Of besluiten tot voortbestaan als gesloten fonds.*
9. Bij niet-voortzetting van het fonds zal het geliquideerd moeten worden. Alsdan is van groot belang de circulaire te volgen van DNB, Liquidatie pensioenfonds, mei 2014.